

REFLEKSJE NA TEMAT MĄDROŚCI (Mądrość Syracha)

Tytuł księgi

Dotychczas omawiane biblijne księgi mądrości we były dziełami anonimowymi, względnie autorstwo niektórych z nich – w zgodzie ze starożytnym zwyczajem literackim (pseudepigrafia) – przypisywano słynącemu z mądrości królowi Salomonowi. Ostatnia w kanonie literatury mądrościowej księga, nosząca tytuł Mądrość Syracha, to jedyne starotestamentowe pismo, które posiada prolog podający pewne informacje na temat autora tego dzieła, języka oryginału oraz osoby tłumacza, który przełożył je na język grecki. Prolog ten, który rozpoczyna grecką wersję Mądrości Syracha, nie należy do właściwej księgi (sam prolog nie jest pismem natchnionym). Jego autorem jest tłumacz całego dzieła, który przełożył je z hebrajskiego oryginału na język grecki. Osoba, która dokonała tego przekładu, jest wnukiem autora Mądrości Syracha, który nazywał się „Jezus, syn Syracha, syn Eleazara z Jerozolimy”. Nazywany jest on również „Ben Syrachem” (synem Syracha) lub Syracyclesem, stąd też tytuł tej księgi pochodzący z greckiego przekładu brzmi „Mądrość Syracyclesa”. A zatem Mądrość Syracha została napisana w języku hebrajskim (ok. 180 r. przed Chr.) przez autora noszącego imię Jezus, który był potomkiem Syracha i Eleazara, a przekładu na język grecki dokonał jego wnuk, w Egipcie, w 132 r. przed Chr. Oryginalna (hebrajska) wersja Mądrości Syracha nie znajduje się w kanonie „Biblii hebrajskiej”, dlatego myślano nawet, że zaginęła i pozostał do dyspozycji jedynie grecki jej przekład. Dopiero archeologiczne prace, prowadzone pod koniec XIX w. w Kairze i w XX w. w Qumran, pozwoliły na odkrycie hebrajskich fragmentów tej księgi. W chrześcijańskim kanonie biblijnym Mądrość Syracha znalazła się za pośrednictwem greckiego przekładu Septuaginty. Chociaż zaliczano tę księgę do pism deuterokanonicznych, to jednak otaczano ją szacunkiem, czego wyrazem był łaciński przekład tego dzieła, noszący tytuł „Liber Ecclesiasticus”, czyli Księga Kościelna. Nie bądźmy zatem zaskoczeni, że poszczególne przekłady, polskie czy obcojęzyczne, nadają Mądrości Syracha różne tytuły.

O autorze Mądrości Syracha

Umieszczony podpis pod jednym z hebrajskich rękopisów księgi, które zostały odnalezione w genizie, czyli schowku na zużyte zwoje liturgiczne, synagogi w Kairze (XIX w. po Chr.), brzmiał „Mądrość Jezusa syna Eleazara, syna Syracha” i mógł stanowić pełny oryginalny tytuł tego dzieła. Nagłówek ten mówi nam, że autor tego pisma należał do przedstawicieli nurtu mądrościowego w Izraelu. W prologu do Mądrości Syracha jego wnuk, który przełożył to pismo na język grecki, pisze, że autor tej księgi, dzięki pilnemu studiowaniu poszczególnych części „Biblii hebrajskiej”, czyli zbiorów Prawa, Proroków i innych Pism, a także zdobytej wiedzy i doświadczeniu, dokonał syntezy nauczania na temat mądrości, które było przekazywane od wieków w narodzie izraelskim. Ben Syrach żył w III i na początku II w. przed Chr. w Jerozolimie, poświęcając swoje życie studiowaniu ksiąg biblijnych. Jako pisarz i nauczyciel cieszył się szacunkiem uczonego mędrca, który prowadził własną szkołę. Pracując nad właściwym wyjaśnianiem świętych pism, korzystał nie tylko z mądrościowego dziedzictwa Izraela, ale także odwoływał się do dzieł hellenistycznych, z którymi zetknął się w trakcie licznych podróży. Jednak wobec zdobytej wiedzy pozostał krytyczny. Przedstawił jasno fundamenty judaizmu, które osadził głęboko w tradycji Izraela, łącząc je umiejętnie z elementami kultury greckiej, o ile te ostatnie nie naruszały dziedzictwa żydowskiego. Trud napisania swojego dzieła podjął nie tylko ze względu na siebie, ale przede wszystkim z myślą o każdym, kto szuka wiedzy i umiejętności. Syrach w swoim piśmie chciał wykazać, że żydowskie zasady życia, oparte na objawionej religii monoteistycznej, przewyższają bogactwo kultury hellenistycznej, a prawdziwej mądrości należy poszukiwać nie w Atenach, ale w Jerozolimie.

Główne wątki nauczania Syracha

Syrach jako jerozolimski mędrzec przekazał w swoim dziele owoc pogłębionej refleksji biblijnej, a także wnikliwej obserwacji ludzkiego życia. Poruszana przez niego tematyka została zawarta w zróżnicowanych literacko zbiorach mądrościowych sentencji. Nauki mądrościowe Syracha, choć posiadają formę krótkich powiedzeń, to zazwyczaj tworzą dłuższe jednostki literackie, będące rezultatem pogłębienia myśli autora w danej kwestii. Materiał literacki Mądrości Syracha jest zazwyczaj pogrupowany w partie

związane z przedmiotem podejmowanej refleksji. Syrach formułuje pouczenia dotyczące m.in.: mądrości, modlitwy, bogactwa, przyjaźni, mowy, kobiet, rodziców, dzieci, zdrowia, pijaństwa, snów, gniewu czy złości. Rady udzielane przez autora w tych sprawach pozostają tak samo pożyteczne dla współczesnego człowieka, jak były wtedy, kiedy powstawały. Pouczenia przekazane nam przez twórców nurtu mądrościowego, w tym Syracha, powinny być czytane powoli, w niewielkich partiach, z zarezerwowaniem sobie dostatecznej dużej ilości czasu na refleksję.

Nauczanie Syracha o mądrości

Syrach, podejmując refleksję na temat różnych przejawów mądrości, wskazuje, że źródłem ich pochodzenia jest Bóg. A zatem każda mądrość: czy to przejawiająca się w stworzonym wszechświecie, czy w życiu człowieka wypełniającego Boże przykazania, jest darem Boga. Ben Syrach mówi o mądrości teoretycznej, która jest owocem podejmowanej przez człowieka refleksji nad własnym życiem lub efektem spotkań z mądrymi ludźmi. Naucza też o mądrości praktycznej: tłumaczy w jaki sposób doskonalić swoją wolę, narzucając sobie samodyscyplinę, by jak najlepiej przeżyć doczesne życie. Kontynuacją i zarazem pogłębieniem nauki na temat mądrości Bożej jest poemat o uosobionej mądrości, który znajduje się w centralnej części tej książki (Syr 24). Fragment ten zawiera pochwalną wypowiedź Mądrości, która opowiada o swoim boskim pochodzeniu w słowach: „Wysłałam z ust Najwyższego”, utożsamiając się w ten sposób z Bożym Słowem, a także przygotowując grunt pod objawienie nowotestamentowe na temat Wcielonej Mądrości i Odwiecznego Słowa Bożego – Jezusa Chrystusa. Mądrość Boża w tym poemacie mówi również o miejscu, w którym przebywa w świecie: „Mój tron na kolumnie obłoku” (Syr 24,4). To właśnie stąd sprawuje władzę nad całym stworzeniem, a zwłaszcza nad rodzajem ludzkim. Z tego tekstu dowiadujemy się również, że Mądrość znalazła swoje miejsce w życiu Narodu Wybranego, „zamieszkując” w namiocie świątynnym w Jerozolimie, we wspólnocie ludu Bożego, tak jak Wcielone Słowo Boga – Jezus Chrystus, który przyszedł po to, by zamieszkać pośród ludzi.